

1968 som minnespolitik

Af Erling Bjurström

1968 är ett mytomspunnet år. Håller man sig till 1900-talet är det få årtal som kan konkurrera med 1968 i fråga om symbolisk laddning och dragningskraft. Denna dragningskraft utövar det även på omkringliggande årtal: i dag står 1968 mer för en epok än ett årtal. När denna epok börjar och slutar är oklart, men att den kulminerade 1968 råder det, så vitt jag kan bedöma, stor enighet om. 1968 betraktas allmänt som kulmen på en våg av ungdomsprotester, kravaller, mobilisering, livsstilsexperiment, en politisk vänstervåg, galna upptåg och framväxten av ett specifikt generationsmedvetande. Det är framför allt som generationsmarkör 1968 har skrivit in sig i historien.

Redan från början rådde det dock delade meningar om 68-generationens signum. Det konstaterade också författaren Peter Mosskin när han var först ut i Sverige med att försöka få grepp om och analysera den ungdomsrevolt som utspelade sig i samtiden med boken *Ungdomsupproret*, som publicerades 1969. Det finns bara 'delsanningar' om ungdomen och ungdomsrevolten, konstaterade Mosskin (Mosskin og Mosskin, 1969: 139f) och argumenterade för att 'dessa delsanningar måste fogas ihop med varandra, sättas in i ett större sammanhang' för att bilden av det pågående ungdomsupproret skulle klarna. Det var också Mosskins (Mosskin og Mosskin, 1969: 120) föresats att svara för en sådan sammanfogning, vilket han för övrigt lyckades relativt väl med i den mån som

det var möjligt, samtidigt som han ställde sig bakom de utopiska stämningar som genomsyrade ungdomsrevolten och avslutade sin analys – på ett nog så tidstypiskt sätt – med de hoppningivande orden 'Genom att börja med oss själva och vår egen by, kan vi förändra världen'.

68-generationens strävan att förändra världen grusades dock relativt snabbt. Redan i början av 1970-talet började det kännas som om 1968 var överspelat och efterhand avtecknade det sig mer och mer som en epok som började 1966 och definitivt gick i graven 1974. Åtminstone är det under det senare året som den strida strömmen av mer eller mindre dagsaktuella böcker om, analyser av och ställningstaganden för och emot 1968 avtar, liksom användningen av begreppet motkultur, som alltsedan Theodor Roszak (Roszak, 1969: 51) fem år tidigare lanserat det som samlingsbeteckning på en ny typ av ungdomligt baserad medvetenhetspolitik (*politics of consciousness*) i boken *The Making of a Counter Culture* stått som signum för 1968. Som epok sammanfaller 1968 därigenom tämligen väl med 68-generationens ungdomsår och avtecknar sig retrospektivt som ett generationsmedvetande som på ett eruptivt sätt markerade sin existens fram till dess att denna generation stod på tröskeln till eller tog steget in i vuxenlivet.

Att luften gick ur 1968 omkring mitten av 1970-talet bekräftas också av en mer eller mindre påtaglig omsvängning i det samhälls- och beteendevetenskapliga intresset för ungdomen, tidsandan och samhällsutvecklingen. Som representanter för en nykonservativ strömning inom den amerikanska samhällsvetenskapen ifrågasatte först Daniel Bell (1976/1979) och senare Christopher Lasch (1979) 68-generationens självförståelse och pekade på de

negativa konsekvenserna av vad de betecknade som sextiotalets sensibilitet respektive den narcissistiska kulturen. Inom ungdomsforskningen vände såväl Thomas Ziehe (1975) i Tyskland som Birminghamskolan (se till exempel Hall og Jefferson, 1976) i England snarare blicken mot den samtida ungdomsgenerationen än den föregående 68-generationen med sina inflytelserika teorier om en ny socialisationstyp respektive efterkrigstidens ungdomssubkulturer. Tydligast markerades detta av undertiteln 'Sind Jugendliche entpolitisiert?', Är ungdomar avpolitiserade?, på Ziehes bok *Pubertät und Narzißmus* och den klass- och generationsbestämda innebörd Birminghamskolan (Hall og Jefferson, 1976; Clarke og Jefferson, 1976) tilldelade begreppet motkultur. Men även om man begränsar perspektivet till akademiska sammanhang var det snarare fråga om en subtil vändning i synen på 1968 än ett tydligt paradigmskifte. Andra samhällsvetare och speciellt dem som intresserade sig för framväxten av de så kallade nya sociala rörelserna beskrev fortfarande 68-upproret som en rörelse på frammarsch, vilket inte minst återspeglade sig i att de använde sig av den specifika vokabulär, med termer som motkultur, alternativsamhälle, livsstilsexperiment, undergroundrörelse och generationsmedvetande, som utkristalliserade sig med 68-revolten (se till exempel Adelman, 1973; Mills, 1973; Musgrove, 1974; Hollstein, 1981).

I mitten av 1970-talet var emellertid de flesta överens om att 1968 var över som ungdoms- och studentrevolt. Många framhöll dock att det levde vidare i de nya sociala rörelserna och det generationsmedvetande som 68-generationen bar med sig (se till exempel Ingelhart, 1977; Ferguson 1980/1982). Med det var

förmodligen knappast någon som lyfte på ögonbrynen när den italienske sociologen Gianni Statera (1975) i mitten av 1970-talet dödförklarade sextiotalets studentrörelse med boken *Death of a Utopia* och knappast heller när hans amerikanske kollega Seymour Leventman (Leventman, 1982: 13) några år senare dömde ut den egna disciplinens tänkande från den motkulturella perioden 1964-1974 som passé, naivt, verklighetsfrämmande och helt utan förklaringsvärde.

Retrospektivt framstår Stateras och Leventmans sociologiska dödförklaringar och utdömanden av 1968 som senkomna, om än förklarliga i ljuset av att de begränsade sitt intresse till sextiotalets europeiska studentrörelse respektive den egna disciplinens motkulturella tänkande och förklaringsmodeller. Vidgar man synfältet avtecknar sig betydligt tidigare tecken på 1968:s avklingande eller nära förestående död. Räknar man, som de flesta, inklusive Roszak, gjorde i samtiden, hippierörelsen till motkulturen, var den – som en rad källor ger belägg för – på upphällning redan 1968, vilket inte minst markerades symboliskt av den Hippiebegravning som hippiekollektivet The Diggers anordnade hösten 1967 i Hight-Ashbury i San Fransisco, allmänt betraktat som hippierörelsens vaggas (se till exempel von Hoffman 1969; Pichaske 1979; Bjurström 1980; Cauter 1988). På motsvarande sätt slocknade det kärleksbudskap som hippierörelsen manifesterade med samtidens rockelit på Woodstockfestivalen i augusti 1969 endast några månader senare på en fri konsert med Rolling Stones i Altamont, som var avsedd att manifesteras samma kärleksanda men utmynnade i att en yngling, efter otaliga andra våldsamma incidenter, knivhöggs till döds av Hell's Angels, som anlitas som

ordningsvakter på konserten. Andra framhöll dock att dagen då 60-talet dog redan hade infallit den 9 augusti samma år, då hippiekollektivet The Family under Charles Mansons ledning mördade den gravida skådespelerskan Sharon Tate och ytterligare sex personer i Beverly Hills i Los Angeles.

Den nya tidens slut

Också som mode – eller snarare antimode – var 1968 på upphällning och började framstå som omodernt i början av 1970-talet. Och mer än så: den semiotik, det vill säga uppsättning av tecken och symboler, inklusive de tidstypiska tolkningarna av dem, som 1968 stod för upplöstes sakta men säkert eller antog nya innebörder under de närmast efterföljande åren. I den mån som 1968 hade sin egen musik (till exempel psykedelisk och progressiv rock), sina egna filmer (till exempel *Easy Rider* och *Zabriskie Point*), sin egen litteratur (till exempel Tom Wolfes *The Electric Kool-Aid Acid Test* och *The Pump House Gang*), politiska filosofi (till exempel i form av Daniel och Gabriel Cohn-Bendits *Den radikala vänstern* och Charles Reichs *Mot en ny värld*), livsfilosofi (till exempel i form av Thomas Mertons österländskt influerade tänkande i *Zen and the Birds of Appetite* och Barbara Bergers mer populärt hållna *Ät brunt ris och gör revolution*), livsstilar (till exempel hippies och yippies) och så vidare, avtog deras aktualitet redan i början av 1970-talet och hade i många fall helt fallit i glömska mot slutet av decenniet.

Sakta men säkert – och i vissa avseenden till och med tämligen abrupt – förpassades 1968 på detta sätt från samtiden till det förflutna och ändrade

skepnad från det som är till det som var. Relativt snart framstod också stora delar av det tänkande som förknippades med 1968 som naivt, passé och verklighetsfrämmande; inte minst i form av den förmåga att ”transformera själva innebörden i människans uppfattning om verkligheten” som Roszak (Roszak, 1969: 267) tillskrev motkulturen och Charles Reichs (Reich, 1971: 320) försäkran att den nya medvetenhet som utgjorde kärnan i generationsväxlingen 1968 var omöjlig att stoppa och skulle leda till ett framtida lyckorike. Denna naivitet har också gång på gång betonats i hågkomsten av 1968, liksom de orealistiska drömmar och illusioner som det gav uttryck åt. Däremot har 1968:s anspråk på att representera något genomgripande nytt till stor del glömts bort; förmodligen beroende på att det ganska snart framstod som överdrivet eller passé och fördunklades av att det så småningom antog karaktär av just drömmar, illusioner eller rent av vanföreställningar.

Känslan av att 1960-talet öppnade för en ny tid var allmänt utbredd och understöddes inte minst av påtagliga välstandsökningar, ekonomisk expansion och nya konsumtionsmöjligheter. Men den avtecknade sig också i de protester som restes mot det nya överflödssamhället och i 68-upproret, alltifrån att Bob Dylan fångade omsvängningen i tidsandan med sången *The Times They Are A-Changing* till framträdandet av den nya vänstern och hippierörelsens kungörelse om inträdet i Vattumannens tidsålder, som lade grunden till New Age-rörelsen. Till detta kommer att de övriga sociala rörelser som växte fram ur, i nära anslutning till eller vitaliserades av 68-revolten på ett allmänt vedertaget sätt etiketterades som nya i takt med att de omvandlades från mer

utpräglade ungdoms- till mer åldersblandade rörelser och sextiotalsklingande termer som underground- eller alternativrörelser uppfattades som mindre passande. Denna etikett kvarstår än i dag, trots att de nya sociala rörelserna numera har drygt fyrtio år på nacken och epitetet ny förefaller ha passerat sitt bäst-före-datum som beteckning på dem, men vittnar just härigenom fortfarande om den allmänt spridda känsla av att träda in i en ny tid som 68-upproret vilade på; särskilt som så gott som alla andra markeringar av denna känsla tycks ha fallit i glömska.

Att den nya tiden i många fall fick ett abrupt slut, inte kom, passerade obemärkt eller förde med sig något helt annat än man förväntat sig eller hade förhoppningar om, framstår retrospektivt som ett signum för 68-revolten och har också på olika sätt tematiserats i hågkomsten av den. I ljuset av att 1968 varken ledde till revolution eller framstår som ett särskilt lyckat livsstilsexperiment och knappast kan tillmätas någon avgörande betydelse för historiens fortsatta förlopp, framstår det på många sätt som märkligt att året fortfarande står som markör för en historisk händelse, tidsepok eller erfarenhet. Fullt ut kan detta knappast heller förklaras av att det står som symbol för ett generationsmedvetande som hör till en generation vars representanter snabbt tillskansade sig inflytelserika samhällspositioner och inte minst intellektuellt och i form av medieproduktion slagit vakt om och spritt sin världsbild. Den historiska dragningskraften hos 1968 förefaller snarare ligga i att det på många sätt är svårt att få grepp om och förklara det; också för dem som själva upplevde det eller var med när det utspelade sig. 68-revolten var oväntad och avklingade - inte minst för dem som stod bakom den – lika oväntat, samtidigt

som det fortfarande framstår som oklart vad den egentligen bottnade i eller utmynnade i.

Som Leventman (1982) framhöll hade samtidsinriktade samhällsvetare knappast lyckats förklara 1968 när de under den andra hälften av 1970-talet definitivt överlämnade det till historikerna. Fortfarande förelåg det, som Mosskin hade konstaterat redan 1969, bara delsanningar om 68-revolten, vilka väntade på att sammanfogas till en mer helhetlig förståelse. Med boken *The Conflict of Generations* hade visserligen Lewis Feuer (1969) redan 1969 öppnat för en mer övergripande historisk förklaring av 1968, genom att peka ut det som den senaste i en rad av föregående och mer eller mindre plötsligt uppblussande generationskonflikter, men intresserade sig i betydligt större utsträckning för de psykologiska drivkrafterna bakom 68-revolten än dess samhällseliga förutsättningar. Och frågan varför en våldsam generationskonflikt blossade upp just 1968 är till stor del fortfarande obesvarad.

Återkomsten

I början av 1980-talet aktualiserades dock 1968 på nytt, dels som en mer eller mindre naturlig jämförelsepunkt med en ny spirande ungdomsrevolt i Europa, dels i form av den 68-generation som trätt in i vuxenlivet och därigenom förändrat sin generationsposition. I och med att nya ungdomskravaller blossade upp i många europeiska städer under övergången från 1970- till 80-talet började det också talas om ett nytt 68, samtidigt som ungdomsforskare blottlade såväl likheter som skillnader mellan ungdomsrevolten 1968 och den

som utspelade sig i samtiden (se till exempel Huber, 1980; Haller, 1981; Scheer og Espert, 1982; Bjurström, 1985). I Sverige markerades 68:ornas förändrade generationsposition av den nya generationsbeteckningen fyrtiotalister, som de tilldelades av Ludvig Rasmusson (1985) och snabbt blev till den gängse beteckningen på dem. Huvudpoängen med Rasmussons analys av fyrtiotalisterna var att deras förändrade generationsposition också hade förändrat deras maktposition, från att tidigare ha utmanat och motsatt sig samhällets etablerade maktstrukturer stod de nu, såväl symboliskt som reellt, som representanter för dem. Detta var också en poäng som fångades upp av dem som gjorde sig till talesmän och taleskvinnor för efterkommande generationer och kritiserade fyrtiotalisterna för att slå vakt om sina maktpositioner och missgynna dem som var yngre (se till exempel Floyd og Lindkvist, 1987; Oskarsson, 2004). Samtidigt bekräftade detta att fyrtiotalisterna – och indirekt 1968 – fortfarande var det hjul som diskussionen kring generationsmotsättningar och -konflikter snurrade kring, vilket också manifesterade sig genom att beteckningen fyrtiotalister lade grunden till konventionen att urskilja en ny generation vid varje decennieskifte i form av de så kallad femtio-, sextio-, sjuttio, åttio- och nittiotalisterna.

Med 68-generationens förändrade generationsposition aktualiserades också en rad frågor kring vad som hänt med dess politiska engagemang, livsstilsexperiment och kamp för att förändra världen. Höll 68:orna fast vid sina tidigare övertygelser eller hade de övergett dem? Hade deras engagemang förts vidare i de nya sociala rörelserna eller upphört? Hade de tidigare radikalerna kanske till och med blivit konservativa? Svaren på de frågorna var,

att döma av de som försökte besvara dem, både ja och nej. Vissa 68:or höll fast vid sina tidigare övertygelser, andra hade övergett dem, ytterligare andra hade tänkt om och vissa framstod till och med som konservativa eller reaktionära (se till exempel Bjurström, 1984; Lundberg, 1993; Berman, 1996). Om inte annat, så återspeglade dessa svar att en ganska skör föreställd gemenskap låg till grund för synen på 68:orna som generation.

Som en växande rännil av tillbakablickande böcker om 1968 vittnade om antog emellertid frågorna kring 68-revoltens historiska betydelse en alltmer brännbar och laddad karaktär omkring millennieskiftet 2000 (se till exempel Cauter, 1988; Marwick, 1996; Ruppert, 1998; Schubert, 1999). Samtidigt väckte de våldsamma protesterna mot och kravallerna vid WTO-mötet i Seattle 1999, G8-mötet i Prag och EU-toppmötet i Göteborg återigen liv i frågan om ett nytt 68 var i antågande eller redan hade manifesterat sig. Men det var först efter millennieskiftet som 1968 återvände till samtiden på bred front. Helt plötsligt – och på ett sätt som knappast kunde förklaras av en enskild faktor, som exempelvis de nya proteströrelser som manifesterade sig eller 68-generationens behov av nostalgi – producerades det böcker, filmer, TV-program, tidskrifts- och tidningsartiklar om 1968 i en omfattning som saknade motsvarighet sedan 68-revolten avklingat i början av 1970-talet. I denna 68-revival dammades till och med motkulturbegreppet av och uppdaterades till en mer generell nivå, vilket återgav det åtminstone något av dess förlorade utopiska strålgans (Goffman og Joy, 2004). Men i takt med att medieproduktionen kring 1968 växte framstod 00-talet alltmer som ett minnespolitiskt slagfält, där såväl olika

fraktioner av 68-generationen som representanter för yngre generationer drog samman sina trupper för att en gång för alla göra upp med alla felaktiga föreställningar om det mytomspunna året 1968 och dess följdverkningar.

Givetvis har inte all minnesproduktion kring 1968 under 00-talet haft medvetna eller explicita minnespolitiska ambitioner, men varje bidrag till denna produktion har – till och med i form av oskuldsfullt nostalgiska sextiotalsbetraktelser – oundvikligen skrivit in sig i den minnespolitiska kontext som öppnade sig kring 1968 under 00-decenniet. Så vitt jag kan se är det endast historikern Götz Aly (Aly, 2007/2009: 1) som på ett mer explicit sätt har berört denna minnespolitiska kontext, när han i inledningen till sin bok med den provocerande titeln *Unser Kampf 1968* (Vår kamp 1968) slår fast att '68-revoltens fyrtioårsjubileum kräver en stridsskrift'. Tills vidare framstår också Alys *Unser Kampf* som den hårdaste och mest skoningslösa självuppgörelsen med 1968, även om det finns gott om andra uppgörelser med 69:ornas världsbild, såväl i form av spel- och dokumentärfilmer som samhälls- och kulturinriktade analyser, som till exempel Lukas Moodysons och Per Flys filmer *Tillsammans* (2000) respektive *Drabet* (2005), Bosse Lundquists dokumentärfilm *Rebellerna* (2005), Ulf Bjerelds och Marie Demkers (2005) samhällsinriktade och Fredrik Stjernfelts och Søren Ulrik Thomsens (2005/2007) kulturinriktade kritik av 68-revolten och dess efterdyningar i *Vattumannens tid?* respektive *Kritik av den negativa uppbyggligheten*. Till de något mer udda uppgörelserna med 1968 hör också Stephen Bannons dokumentärfilm *Generation Zero: The Truth about the Financial Meltdown*,

som hade premiär i USA 2010 och tillskriver hippie- och Woodstockgenerationens själviskhet och ansvarlöshet ansvaret för 2008 års finanskris.

Det var dock inte bara uppgörelserna med 1968 som markerade att det fick förnyad aktualitet, framför allt som minne, i samtiden under 00-talet. I likhet med Mikael Marcinimains svenska TV-serie *Upp till kamp!* (2007) med manus av Peter Birro har en rad spelfilmer, som exempelvis Bernardo Bertoluccis *Dreamers* (2004), Hans Welingartners *The Educators – die fetten Jahre sind vorbei* (2004) och Olivier Ducastels och Jacques Martineaus *Nés en 68* (2008), lyft fram 68-generationens politiska engagemang med såväl positiva som negativa förtecken. I minnesproduktionen kring 1968 finns dessutom såväl en nostalgisk ådra, vilket exempelvis Stefan Bergs och Magnus Gertens dokumentärfilm *Rolling Like A Stone* (2005) vittnar om, som en självreflexiv minnesbearbetning bland dem som hörde till dåtidens sociala rörelser, i form av exempelvis Åke Kilanders (2007) bok *Vietnam var nära*, den tillbakablickande intervjuboken *Tidsandans krumbukter* (Ambjörnsson, 2007) och Elliot Tibers och Tom Montes (2007) bästsäljare *Taking Woodstock*, som också ligger till grund för Ang Lees film med samma titel från 2009. Till detta kommer en strid ström av historiska böcker om 1968, med titlar som *1968: The Year that Rocked the World* (Kurlansky, 2005), *America in White, Black and Gray: The Stormy Sixties* (Fischer, 2006) och *1968 Jugendrevolte und globaler Protest* (Frei, 2008). Hit hör givetvis också Peter Øvig Knudsens (Knudsen, 2007/2010a; Knudsen, 2007/2009b; Knudsen, 2011) båda bästsäljande och kritikerrosade böcker om Blekingegadeligan, den revolutionära rånarligen som

sammanstrålade under 1960-talet och gäckade den danska polisen ända fram till slutet av 1980-talet, liksom hans bok *Hippie*, som handlar om det hippiesamfund som etablerades i Thy sommaren 1970 som kulmen på den danska hippievågen.

Tillbaka i samtiden

Ingenstans har dock uppgörelsen med 1968 varit så infekterad och skoningslös som i Tyskland, där den har gett upphov till en ny historikerstrid, som tagit vid efter, men också är kopplad till, den som blossade upp under 1980-talet kring förintelsens plats i den tyska historien. Redan 2001 tände historikern Gerd Koenen (2001) gnistan till 00-talets tyska historikerstrid – som lika gärna kan betecknas som en minnespolitisk strid – om 1968 med sin bok *Das rote Jahrzehnt* (Det röda årtiondet), där han hävdade att 68:orna rättfärdigade sin världsbild och sina aktioner, inklusive att ta till våld, med hjälp av de obearbetade skuldkänslor som Tredje rikets brott mot mänskligheten lämnat efter sig. Det var emellertid först 2007 som striden blossade upp på allvar, när Götz Aly (2007/2009) i den tidigare nämnda boken *Unser Kampf 1968* radikaliserade Koenens grundtes, genom att betrakta 68-rörelsen som en sen utlöpare av europeisk totalitarism och dra paralleller mellan de vänsterinriktade 68:ornas och de nationalsocialistiska och Hitlertrogna 33:ornas studentpolitiska rörelser. 68:orna bedrog sig själva, hävdar Aly, när de trodde sig göra upp med fascismen: istället förde de vidare 33:ornas totalitära arv genom att blunda för och fly undan ansvaret för nazismens brott med hjälp av en retorik som pekade

ut alla kapitalistiska stater och meningsmotståndare som fascister. Det hittills tyngst vägande svaret på Alys skoningslösa kritik av 68-rörelsen kom året efter i form av författaren Peter Schneiders (2008) självbiografiska minnesbok om 1968, *Rebellion und Wahn* (Uppror och villfarelse). där han ställer sitt 68-jag, baserat på dagboksanteckningar, i relief till sitt samtida och tillbakablickande 00-talsjag.

Mot bakgrund av att både *Unser Kampf 1968* och *Rebellion und Wahn* framstår som kritiska och på många sätt skoningslösa uppgörelser med 1968 är det till viss del förvånande att Aly och Schneider har ställts mot varandra som de tyngst vägande antagonisterna i den minnespolitiska striden om 1968 i Tyskland. I båda fallen är det dessutom fråga om självuppgörelser, eftersom varken Aly eller Schneider förtiger sina tidigare roller som ledande företrädare för och aktivister i 1968 års tyska vänsterrörelse. Alys uppgörelse med 1968 är dock total, ja till och med på gränsen till masochistisk i sin skoningslöshet, medan Schneiders framstår som mer nyanserad, fördömande i vissa fall, bekräftande, accepterande, humoristisk eller ironisk i andra. Aly fördömer 68-rörelsen och sitt eget engagemang i den från början till slut, medan Schneider (Schneider, 2008: 277ff) i princip ställer sig bakom rörelsen fram till dess att den enligt hans uppfattning 'förlorade sin oskuld' och fastnade i ett tillstånd av 'revolutionärt delirium' och doktrintuggande. Med slutorden i *Rebellion und Wahn*, 'Det var en härlig och förskräcklig tid', och konstaterandet att det alltid är nödvändigt att göra uppror mot överheten ställer sig också Schneider (Schneider, 2008: 362) fortfarande bakom 1968 års upprorsstämningar, medan Aly (Aly, 2007/2009: vii) tvärtom, med just Schneiders bok som exempel, går

till angrepp mot den självförhållande och bedrägliga erinringslitteratur som 68:orna producerar i samtiden.

Liksom på andra håll i världen har dock den tyska minnespolitiken kring 1968 karaktär av en strid om *wie es eigentlich gewesen ist* (hur det egentligen var), medan denna minnespolitik i sig endast har ägnats ett marginellt intresse. Den historiska belastningen från nazismen förklarar visserligen till viss del varför striden om sanningen om 1968 och 68:orna som generation tagit sig så starka uttryck just i Tyskland, men besvarar långt ifrån alla frågor om den minnespolitik kring 1968 som trängde fram från och med millennieskiftet 2000. Varför just då? Och varför vändes blicken på ett så samfällt sätt återigen mot 1968, i form av historiografi, minnesproduktion, film-, TV-, bok- och annan medieproduktion? I den mån som frågor av den här typen över huvud taget har ställts föreligger det så här långt endast rudimentära svar på dem. Det gäller också de svar som lyfter fram 00-talets 40-årsjubileum av 68-revolten och 68:ornas behov av livssammanfattning som förklaringar till 68-revivalen.

Djupast sett är det kanske det faktum att det till stor del fortfarande framstår som oklart vad det var som egentligen hände 1968 som utgör drivkraften i dess återkomst till samtiden under 00-talet. Och – paradoxalt nog – att 1968 i dag på många sätt framstår som mer främmande eller obegripligt än någonsin tidigare som ligger bakom det stegrade intresset för det. Vad var det som tände den gnista som mer eller mindre plötsligt utlöste 68-revolten och vad fick den att slockna? Varför tog den sig så märkliga och med dagens ögon i många fall så bisarra uttryck? Hur kunde, som Richard Wolin (2010) frågar sig i boken *The Wind from the East*, politiskt medvetna 68-aktivister, om än kortvarigt, ansluta

sig till och låta sig uppslukas av i grunden odemokratiska och totalitära politiska strömningar och ideologier som den kinesiska kulturrevolutionen och maoismen?

Men den avgörande frågan är kanske ändå varför det råder strid om minnet av 1968 och varför det är så viktigt att komma åt – eller kanske snarare hävda sin – sanning om vad som utspelade sig under detta mytomspunna år.

Det enda man med säkerhet kan säga om den frågan är att den som försöker besvara den endast har tillgång till en rad delsanningar om minnespolitiken kring 1968, som det – precis som det gjorde för Peter Mosskin (Mosskin og Mosskin 1969: 139f) när han försökte förstå 68-revolten under det att den utspelade sig – gäller att foga samman och sätta in i ett större sammanhang.

I detta sammanhang är det kanske också dags – om det inte redan har gjorts – att vända 68-revoltens slogan 'Lita inte på någon över trettio!' mot dem som bidrar till minnespolitiken och historieskrivningen kring 1968. För en del av dessa tycks 'Lita på dem över sextio!', 'Vi som var med!', underförstått stå som motto i kampen om den sanna bilden av 1968 och dem själva som generation. Inte minst därför är det värt att betänka den brasklapp som Peter Schneider (Schneider, 2008: 173) lägger in i sin självbiografi *Rebellion und Wahn* med avseende på sina egna och andras minnesbilder av 1968 'Ingen och inget bedrar en människa så som hennes egna erinringar'.

Referencer

Adelman, Clifford. 1973. *Generations: A Collage on Youth-cult.* Harmondsworth: Penguin.

Aly, Götz. 2007/2009. *Unser Kampf 1968 – ein irritierter Blick zurück.* Frankfurt am Main: Fischer Taschenbuch Verlag.

Ambjörnsson, Gunilla (red.). 2007. *Tidsandans krumbukter.* Lund: Nya Doxa.

Bell, Daniel. 1976/1979. *The Cultural Contradictions of Capitalism.* London: Hutchinson.

Berman, Paul. 1996. *A Tale of Two Utopias: The Journey of the Generation of 1968.* New York: W. W. Norton & Co.

Bjereld, Ulf og Demker, Marie. 2005. *I Vattumannens tid? En bok om 1968 års uppror och dess betydelse i dag.* Stockholm: Hjalmarsson & Högberg.

Bjurström, Erling. 1980. *Generationsupproret. Ungdomskulturer, ungdomsrörelser och tonårsmarknad från 50-tal till 80-tal.* Stockholm: Wahlström & Widstrand.

Bjurström, Erling. 1984. 'Ungdomen och alternativen', in Mats Friberg & Johan

Galtung (red.). *Rörelserna*. Stockholm: Akademilitteratur.

Bjurström, Erling. 1985. 'Ungdomsrevolter – i går, i dag och i framtiden', in Lars-Erik Lundmark & Kjell Stridsman (red.). *Sen kommer en annan tid. En antologi om barns och ungdomars livsformer*. Stockholm: Socialstyrelsen, Liber/Allmänna förlaget.

Clarke, John og Jefferson, Tony. 1976. 'Working Class Youth Culture', in Geoff Mungham & Geoff Person (red.). *Working Class Youth Culture*. London: Routledge & Kegan Paul.

Caute, David. 1988. *Sixty-Eight: The Year of the Barricades*. London: Hamish Hamilton.

Ferguson, Marilyn. 1980/1982. *The Aquarian Conspiracy: Personal and Social Transformation in the 1980's*. London: Granada.

Feuer, Lewis. 1969. *The Conflict of Generations: The Character and Significance of Student Movements*. New York & London: Basic Books.

Fischer, Klaus P. 2006. *America in White, Black and Gray: The Stormy Sixties*. New York: Continuum International Pub. Group.

Floyd, Camilla og Lindqvist, Marita. 1987. *Hårda bud. Handbok för 60-*

talister. Stockholm: Bonnier.

Frei, Norbert. 2008. *1968 Jugendrevolte und globaler Protest*. München: Deutscher Taschenbuch Verlag.

Goffman, Ken og Joy, Dan. 2004. *Counter Culture through the Ages: From Abraham to Acid House*. New York: Villard.

Hall, Stuart og Jefferson, Tony (red.). 1976. *Resistance through Rituals: Youth Subculture in Post-War Britain*. London: Hutchinson.

Haller, Michael (red.). 1981. *Austeigen oder rebellieren? Jugendliche gegen Staat und Gesellschaft*. Reinbek bei Hamburg: Rowohlt.

Hollstein, Walter. 1981. *Die Gegengesellschaft. Alternative Lebensformen*. Hamburg: Rowohlt.

Huber, Joseph. 1980. *Wer soll das alles ändern?*. Berlin: Rotbuch Verlag.

Ingelhart, Ronald. 1977. *The Silent Revolution: Changing Values and Political Styles among Western Publics*. Princeton University Press.

Kilander, Åke. 2007. *Vietnam var nära. En berättelse om FNL-rörelsen och solidaritetsarbetet i Sverige 1965-1973*. Stockholm: Leopard Förlag.

Knudsen, Peter Øvig. 2007/2009a. *Blekingegadeligan 1. Den danska cellen*. Stockholm: Karneval.

Knudsen, Peter Øvig. 2007/2009b. *Blekingegadeligan 2. Den hårda kärnan*. Stockholm: Karneval.

Knudsen, Peter Øvig. 2011. *Hippie. Tre år og 74 dage der forandrede Danmark*. København: Gyldendal.

Koenen, Gerd. 2001. *Das rote Jahrzehnt. Unsere kleine deutsche Kulturrevolution 1967-1977*. Köln: Kiepenheuer & Witsch.

Kurlansky, Mark. 2005. *1968: The Year that Rocked the World*. New York: Random House.

Lasch, Christopher. 1979. *The Culture of Narcissism: American Life in an Age of Diminishing Expectations*. New York: Warner Books.

Leventman, Seymour. 1982. 'Sociology as Counterculture: The Power of Negative Thinking', in Seymour Leventman (red.). *Counterculture and Social Transformation: Essays on Negativistic Themes in Sociological Theory*. Springfield, Illinois: Charles C. Thomas, Publisher.

Lundberg, Svante. 1993. *Sextioåttor. En politisk generation*. Stockholm/Stehag:

Symposion.

Marwick, Arthur. 1996. *The Sixties: Cultural Revolution in Britain, France, Italy, and the United States c.1958-c.1974*. Oxford University Press.

Mills, Richard. 1973. *Young Outsiders: A Study of Alternative Communities*. New York: Panther Books.

Mosskin, Louise og Mosskin, Peter. 1969. *Ungdomsupproret*. Stockholm: Bonniers.

Musgrove, Frank. 1974. *Ecstasy & Holiness: Counter Culture and the Open Society*. London: Methuen & Co.

Oskarsson, Pelle (red. m.fl.). 2004. *Dom kallar oss slackers. Den demokratiska kulissen*. Göteborg: tromb.

Pichaske, David. 1979. *A Generation in Motion: Popular Music and Culture in the Sixties*. New York: Schirmer Books.

Rasmusson, Ludvig. 1985. *Fyrtioalisterna*. Stockholm: Norstedts.

Reich, Charles. 1971. *Mot en ny värld. Hur ungdomsrevolten skapar ett samhälle där livskvalitet går före ekonomisk framgång*. Stockholm: Aldus.

Roszak, Theodor. 1969. *The Making of a Counter Culture: Reflections on the Technocratic Society and Its Youthful Opposition*. New York: Anchor Books.

Ruppert, Wolfgang. 1998. *Um 1968. Die Repräsentation der Dinge*. Marburg: Jonas Verlag für Kunst und Literatur.

Scheer, Joseph og Espert, Jan. 1982. *Deutschland, Deutschland, alles ist vorbei. Alternatives Leben oder Anarchie? Die neue Jugendrevolte am Beispiel der Berliner Scene*. München: Bernard & Graefe Verlag.

Schneider, Peter. 2008. *Rebellion und Wahn. Mein, 68*. Köln: Kiepenheuer & Witsch.

Schubert, Vernanz (red.). 1999. *1968. 30 Jahre danach*. St. Otilien: EOS Verlag.

Statera, Gianni. 1975. *Death of a Utopia: The Development and Decline of Student Movements in Europe*. New York: Oxford University Press.

Stjernfelt, Frederik og Thomsen, Sören Ulrik. 2005/2007. *Kritik av den negativa uppbyggligheten*. Stockholm: Ruin.

Tiber, Elliot og Monte, Tom. 2007. *Taking Woodstock: A True Story of a Riot, a*

Concert, and a Life. New York: Square One Publishers.

Wolin, Richard. 2010. *The Wind from the East: French Intellectuals, the Cultural Revolution, and the Legacy of the 1960s*. Princeton, N.J: Princeton University Press.

von Hoffman, Nicholas. 1969. *Vi är människorna våra föräldrar varnade oss för*. Halmstad: Spektra.

Ziehe, Thomas. 1975. *Pubertät und Narzißmus. Sind Jugendliche entpolitisiert?*. Frankfurt am Main: Europäische Verlagsanstalt.